

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE
DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 184g/2018

privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 90 alin. (3) pct. 4) și
251 alin. (4) din Codul de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din
14 martie 2003

CHIȘINĂU

29 noiembrie 2018

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,
dlui Aurel BĂIEȘU,
dlui Igor DOLEA,
dlui Victor POPA,
dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dlui Vasili Oprea, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă pe 29 noiembrie 2018,
Înregistrată la aceeași dată,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând pe 29 noiembrie 2018 în camera de consiliu,

Prezintă următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a articolelor 90 alin. (3) pct. 4) și 251 alin. (4) din Codul de procedură penală, ridicată de către dl avocat Igor Hlopețchi, în dosarul nr. 1-610/2016, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru.
2. Excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională pe 29 septembrie 2018 de către dl judecător Nicolae Corcea, de la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, se află cauza penală de învinuire a domnului Ruslan Harcenco de comiterea infracțiunii prevăzute de articolul 326 alin. (3) lit. a) [*Traficul de influență cu primirea de bunuri sau avantaje în proporții deosebit de mari*] din Codul penal.
4. În cadrul ședinței de judecată, dl avocat Igor Hlopețchi, care apără interesele acuzatului, a cerut ca martorii propuși de către acuzare să nu fie audiați. În susținerea acestei cereri, apărătorul a invocat dispozițiile articolului 90 alin. (3) pct. 4) din Codul de procedură penală, care reglementează cu privire la imposibilitatea audierii în calitate de martor a judecătorului, a procurorului, a reprezentantului organului de urmărire penală și a grefierului în cazurile expres stabilite de prevederile menționate. Apărătorul acuzatului a argumentat incidența dispozițiilor menționate în cazul aflat pe rolul instanței de judecată.
5. Prin încheierea protocolară din 17 octombrie 2018, instanța de judecată a respins cererea înaintată de către dl avocat Igor Hlopețchi. În fundamentarea soluției sale, instanța a menționat că cererea părții apărării

este tardivă și că aceasta trebuie prezentată doar în cadrul ședinței preliminare de judecare a cauzei penale.

6. Pe 13 noiembrie 2018, dl avocat Igor Hlopețchi a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolelor 90 alin. (3) pct. 4) și 251 alin. (4) din Codul de procedură penală. Aceste articole reglementează interdicția audierii judecătorului, a procurorului, a reprezentantului organului de urmărire penală și a grefierului cu privire la faptele care le-au devenit cunoscute în exercițiul atribuțiilor recunoscute în baza Codului de procedură penală și, respectiv, sancțiunea nulității actului întocmit cu încălcarea prevederilor legii procesual penale.

7. Prin încheierea din 13 noiembrie 2018, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate a articolelor 90 alin. (3) pct. 4) și 251 alin. (4) din Codul de procedură penală și a dispus trimiterea sesizării la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

8. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 21 Prezumția nevinovăției

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

9. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 90 Martorul

„[...]”

(3) Nu pot fi citați și ascultați ca martori:

[...]

4) judecătorul, procurorul, reprezentantul organului de urmărire penală, grefierul – **cu privire la circumstanțele care le-au devenit cunoscute în legătură cu exercitarea de către ei a atribuțiilor lor procesuale**, cu excepția cazurilor de participare la reținere în flagrant delict, de cercetare a probelor dobândite prin intermediul lor, erorilor sau abuzurilor la efectuarea procedurii în cauza respectivă, de reexaminare a cauzei în ordine de revizie sau de restabilire a dosarului pierdut;

[...]"

Articolul 251

Încălțările care atrag nulitatea actelor procedurale

„[...]

(4) Încălțarea oricărei alte prevederi legale decât cele prevăzute în alin.(2) atrage nulitatea actului dacă a fost invocată în cursul efectuării acțiunii – când partea este prezentă, sau la terminarea urmăririi penale – când partea ia cunoștință de materialele dosarului, sau în instanța de judecată – când partea a fost absentă la efectuarea acțiunii procesuale, precum și în cazul în care proba este prezentată nemijlocit în instanță.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

10. Autorul excepției de neconstituționalitate invocă faptul că textul „circumstanțele care le-au devenit cunoscute în legătură cu exercitarea de către ei a atribuțiilor lor procesuale” de la articolul 90 alin. (3) pct. 4) din Codul de procedură penală nu respectă exigențele clarității și previzibilității legii stabilite în jurisprudența Curții Constituționale. Autorul excepției invocă faptul că textul contestat nu ar cuprinde în câmpul său de aplicare și situația audierii în calitate de martor a procurorului sau a ofițerului de urmărire penală care se află în raporturi de serviciu cu persoana care instrumentează cauza penală. Autorul excepției este de părere că lipsa unei asemenea interdicții lasă deschisă posibilitatea ingerințelor arbitrare în drepturile și libertățile acuzatului.

11. În continuare, autorul excepției invocă faptul că exigențele unui proces echitabil interzic folosirea în cadrul procesului penal a probelor obținute cu încălcarea legii. În opinia sa, în acest caz trebuie să se verifice dacă aceste exigențe sunt respectate din perspectiva dispozițiilor articolului 251 alin. (4) din Codul de procedură penală, care stabilesc condiția temporală pentru invocarea nulității relative a actului întocmit cu încălcarea prevederilor legii. Mai mult, autorul excepției consideră că simpla constatare a nulității probei în lipsa îndepărtării ei fizice de la materialele dosarului este de natură să conducă la încălcarea drepturilor fundamentale prevăzute de Constituție. Autorul excepției este de părere că accesul permanent al judecătorului investit cu soluționarea cauzei penale la mijloacele materiale de probă declarate nule are ca efect readucerea în

atenția judecătorului a informației pe care acesta nu o poate folosi, în mod legal, la soluționarea cauzei.

12. Autorul excepției de neconstituționalitate consideră că prevederile contestate în acest caz sunt contrare dispozițiilor articolelor 20, 21 și 26 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

13. Examinând admisibilitatea sesizării, Curtea constată următoarele.

14. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a Codului de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

15. Curtea constată că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de către dl avocat Igor Hlopețchi în dosarul nr. 1-576/2018, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru.

16. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie articolele 90 alin. (3) pct. 4) și 251 alin. (4) din Codul de procedură penală. Aceste norme reglementează interdicția audierii judecătorului, a procurorului, a reprezentantului organului de urmărire penală și a grefierului cu privire la faptele care le-au devenit cunoscute în exercițiul atribuțiilor recunoscute în baza Codului de procedură penală și, respectiv, sancțiunea nulității actului întocmit cu încălcarea prevederilor legii procesual penale.

17. Cu titlu preliminar, Curtea constată că articolul 90 alin. (3) pct. 4) din Codul de procedură penală a făcut anterior obiectul analizei sale. Curtea a subliniat că de la regula interzicerii citării și audierii judecătorului, a procurorului, a reprezentantului organului de urmărire penală și a grefierului există o serie de excepții (a se vedea, în acest sens, DCC nr. 121 din 30 octombrie 2018, § 17). În analiza sa, Curtea a stabilit că excepțiile prevăzute de textul normei în discuție nu pun problema existenței unei ingerințe în dreptul garantat acuzatului la un proces echitabil (a se vedea §§ 18-22 din decizia menționată *supra*).

18. Totuși, în această decizie Curtea nu a analizat constituționalitatea textului care face obiectul controlului constituționalității din prezentul caz. Așadar, Curtea va analiza, în cele ce urmează, caracterul fundamentat al criticilor autorului excepției de neconstituționalitate în raport cu articolul 90 alin. (3) pct. 4) din Codul de procedură penală (a se vedea § 10 *supra*).

19. Curtea observă că argumentele autorului excepției în raport cu dispozițiile articolului menționat privesc pretense vicii de claritate și de previzibilitate ale legii. Curtea consideră că o analiză detaliată în acest sens se impune. Curtea își va începe analiza prin invocarea standardelor stabilite de către Curtea Europeană în jurisprudența sa în materie.

20. De principiu, Curtea Europeană a menționat că audierea în cadrul procesului penal a agenților statului prezintă riscuri pentru echitatea procedurii. Pe de o parte, există riscul unor conflicte de interese, iar pe de altă parte, audierea agenților statului ar putea contribui la demonstrarea vinovăției autorului infracțiunii și, astfel, la pronunțarea unei hotărâri corecte și echitabile (a se vedea, în acest sens, *Gafgaz Mammadov v.*

Azerbaijan, din 15 octombrie 2015, §§ 84-87; *Huseynli și alții v. Azerbaijan*, din 11 februarie 2016, §§ 121-124). Așadar, Curtea trebuie să verifice dacă în aceste situații este respectat un echilibru corect între obiectivele urmărite.

21. În continuare, Curtea menționează că dificultatea aprecierii corectitudinii mărturiei persoanei care exercită funcții ale acuzării ține cont de specificul activității ei. Chiar dacă rolul persoanei într-un caz concret nu implică exercițiul funcției sale, interesul ei în privința rezultatului procedurii și în privința obiectivității sale pot să trezească dubii rezonabile de imparțialitate. În cazul în care un acuzator de profesie își asumă rolul de martor, este mai dificil să se asigure obiectivitatea indispensabilă unui martor. Din acest motiv, nu se poate atribui o valoare probatorie incontestabilă mărturiei unui agent al statului, ca și în cazul altor probe. Dimpotrivă, instanța de judecată trebuie să evalueze cu atenție sporită depozițiile și să aibă în vedere situația individuală a fiecărui martor.

22. Pe de altă parte, Curtea menționează că, contrar opiniei autorului excepției, dreptul la apărare și la un proces echitabil nu împiedică audierea în calitate de martor a procurorului sau a ofițerului de urmărire penală. Acest fapt a fost subliniat inclusiv în Decizia Curții Constituționale nr. 121 din 30 octombrie 2018. Din aceste drepturi rezultă numai anumite garanții procedurale, cărora instanța de judecată este obligată să le dea eficiență pe parcursul judecării cauzei.

23. Curtea menționează că respectarea acestor garanții impune în special ca părții apărării să i se ofere posibilitatea prezentării propriei poziții și a exprimării în mod efectiv a punctului ei de vedere asupra realității și pertinentei faptelor și circumstanțelor invocate de către martor. Mai mult, există mai multe grade ale respectării dreptului la un proces echitabil și la apărare. Acestea se regăsesc inclusiv și în textele Codului de procedură penală la articole 384, 385, 389, 394 (*i.e.* obligația instanței de a pronunța o sentință de condamnare motivată în care să se regăsească probele care au fost examinate de către ea și care confirmă faptul comiterii infracțiunii de către acuzat) și la articolele 400-419¹ (*i.e.* dreptul acuzatului de a depune apel împotriva sentinței de condamnare).

24. Așadar, Curtea conchide că revine instanței de judecată să decidă dacă circumstanțele prezentate de către martorul audiat îi sunt cunoscute acestuia în legătură cu exercitarea atribuțiilor sale procesuale sau nu. Mai mult, pentru că acest caz pune în discuție inclusiv cerința clarității și previzibilității legii procesual penale, Curtea își reiterează jurisprudența în materie, în care a stabilit că Codul de procedură penală nu poate să abunde în texte explicative. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept există un element inevitabil de interpretare judiciară, inclusiv într-o normă de drept procedural penal (a se vedea, în acest sens, DCC nr. 124 din 30 octombrie 2018, § 24).

25. Cu privire la controlul constituționalității articolului 251 alin. (4) din Codul de procedură penală, Curtea menționează următoarele. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate readuc în atenția Curții subiectul îndepărtării fizice de la materialele dosarului a probelor declarate

inadmisibile, problemă cu care Curtea a fost sesizată în cazul controlului constituționalității articolului 94 alin. (1) din Codul de procedură penală (a se vedea, în acest sens, DCC nr. 47 din 22 mai 2018). În Decizia nr. 47 din 22 mai 2018, Curtea a punctat că garanția echității, care rezultă din articolul 6 § 1 din Convenție, impune un control al legalității probelor. Aceasta presupune ca acuzatului să i se ofere posibilitatea de a contesta probele pe care le consideră ilegale (a se vedea § 49). Totodată, în această decizie, analizând conținutul normativ al articolului 94 alin. (1) din Codul de procedură penală, Curtea a constatat că acesta reglementează *per se* excluderea din conținutul cauzei penale a informațiilor obținute în mod ilegal. Totuși, Curtea a subliniat că, în funcție de etapa la care se constată inadmisibilitatea probei, aplicarea acestei dispoziții în privința unei cauze concrete determină două variante posibile de excludere a probei. Astfel, urmează a fi excluse din dosarul cauzei penale, cu înlăturarea fizică din conținutul său, probele inadmisibile care au fost catalogate astfel la faza urmăririi penale. Pe de altă parte, inadmisibilitatea probei stabilită la etapa judecării cauzei penale impune doar o obligație a instanței de a nu ține cont de ea la adoptarea deciziei sale (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 47 din 22 mai 2018, §§ 50-53).

26. Ținând cont de faptul că obiectul excepției din prezentul caz vizează încălcările care atrag nulitatea actului procedural și efectele pe care le generează nulitatea în contextul îndepărtării probelor, Curtea face următoarele mențiuni. Considerentele sale din Decizia nr. 47 din 22 mai 2018 își păstrează pe deplin valabilitatea în cazul situației reglementate de dispoziția textului articolului 251 alin. (4) din Codul de procedură penală. Curtea nu vede niciun motiv de ce s-ar îndepărta de la această jurisprudență.

27. Cu privire la critica autorului excepției privind condiția temporală pentru invocarea nulității relative a actului întocmit cu încălcarea prevederilor legii, Curtea menționează următoarele. Nulitatea prevăzută de dispozițiile articolului 251 alin. (4) din Codul de procedură penală, rezultată din încălcarea normelor care reglementează desfășurarea procesului sub aspectul cazurilor în care pot fi invocate și al momentului până la care pot fi invocate, reprezintă opțiunea legiuitorului, care se înscrie în limitele politicii sale penale. În prezentul caz, Curtea consideră că limitarea momentului până la care pot fi invocate nulitățile prevăzute de articolul 251 alin. (4) din Codul de procedură penală este justificată.

28. Așadar, pornind de la aceste premise, Curtea constată că sesizarea este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolului 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și a articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 90 alin. (3) pct. 4) și 251 alin. (4) din*

Codul de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, ridicată de către dl avocat Igor Hlopețchi în dosarul nr. 1-610/2016, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Mihai POALELUNGI

*Chișinău, 29 noiembrie 2018
DCC nr. 152
Dosarul nr. 184g/2018*